

EPSILON

05

+ΕΙΔΙΚΟ
ΕΝΘΕΤΟ
«ΔΕΛΤΙΟΝ»
ΑΝΩΝΥΜΩΝ
ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ
& Ε.Π.Ε.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

COVID-19:

Η «επόμενη μέρα» της κρίσης και η νέα εύθραυστη κανονικότητα

Τι ζητούν επιχειρήσεις και εργαζόμενοι για να στηριχθεί ο παραγωγικός ιστός της χώρας

10% ύφεση το ρεαλιστικό σενάριο
Το 2022 θα επιστρέψει η
οικονομία σε θετικό πρόσημο

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΚΡΗΤΙΚΟΣ Πρόεδρος της Εθνικής
Ομοσπονδίας Δανειοληπτών

10% ύφεση το ρεαλιστικό σενάριο Το 2022 θα επιστρέψει η οικονομία σε θετικό πρόσημο

υσοίωνα σενάρια για την ελληνική οικονομία αναλύει στο Epsilon7 ο οικονομολόγος και Πρόεδρος της Εθνικής Ομοσπονδίας Δανειοληπτών κ. Ευάγγελος Κρητικός, έχοντας μία σφαιρική εικόνα της σημερινής κατάστασης και μία εμπειριστατωμένη εκτίμηση των επιπτώσεων της, λόγω της παράλληλης και πολύχρονης επαγγελματικής του ενασχόλησής του με τον τουρισμό και τη ναυτιλία, που είναι οι πλέον κομβικοί και πληττόμενοι κλάδοι από την πανδημία.

Για τις απώλειες του Α.Ε.Π. το 2020 το «ρεαλιστικό» σενάριο του κ. Κρητικού συμπίπτει με τις εκτιμήσεις του Δ.Ν.Τ., καθώς μιλά για ύφεση 10%. Διαφοροποιείται όμως στην πρόβλεψή του για την επάνοδο σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης, την οποία τοποθετεί ένα χρόνο αργότερα από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, δηλαδή το 2022.

Χαρακτηρίζει μάλιστα ανεπαρκή τα μέτρα που έλαβε η κυβέρνηση συγκριτικά με τις απαιτήσεις της συγκυρίας καθώς, όπως λέει, όταν ο ασθενής υποστεί ανακοπή καρδιάς είναι προτιμότερος ο απινιδωτής παρά οι μαλάξεις. «Στη περίπτωση λοιπόν της κάθετης και καθολικής ενίσχυσης πετυχαίνεις άμεση ανάκαμψη της οικονομίας σου ενώ στη περίπτωση της ενίσχυσης με κριτήρια, προϋποθέσεις, ενίσχυση σε συγκεκριμένες ομάδες εργαζόμενων σε διαφορετικά χρονικά διαστήματα κ.λπ. η ανάκαμψη θα είναι αργή, βασανιστική με πολλές ταλαντώσεις γιατί θα έχει ως αποτέλεσμα την δημιουργία χαμηλότερης ζήτησης, οδηγώντας σε καθοδική πορεία την οικονομία που τελικά εγκλωβίζεται σε παγίδα χαμηλής ανάπτυξης», σημειώνει.

Αναφορικά με τις τράπεζες, ο Πρόεδρος της Εθνικής Ομοσπονδίας Δανειοληπτών υπογραμμίζει πως τα μέτρα προστασίας αφορούν μόνο το 15% των δανειοληπτών, ενώ αποκαλύπτει πως η προτροπή της κυβέρνησης προς τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να προβούν σε μεμονωμένες ρυθμίσεις δανειοληπτών ακολουθείται μόνο στο 50% των αιτημάτων που υποβάλλονται.

Ιδιαίτερα απαισιόδοξες είναι και οι προβλέψεις του για την πορεία του τουρισμού, όπου και πάλι χαρακτηρίζει τα κυβερνητικά μέτρα κατώτερα των περιστάσεων. Ιδιαίτερα επισημαίνει πως τα επόμενα δύο με τρία χρόνια θα εκλείψουν διεθνώς οι βασικές προϋποθέσεις που απαιτούνται για την ομαλή λειτουργία του τουρισμού. Δηλαδή, συνθήκες ομαλότητας, αίσθημα ασφάλειας, καλή ψυχολογία και διαθέσιμο εισόδημα.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΚΡΗΤΙΚΟΣ
Πρόεδρος της Εθνικής
Ομοσπονδίας Δανειοληπτών

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΧΟΥΛΑΚΗΣ | ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ

E7 | Πολύ πρόσφατα το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο δημοσίευσε τις εκτιμήσεις του για την ελληνική οικονομία προβλέποντας βαθιά ύφεση, με απώλειες έως 10% του Α.Ε.Π. το 2020. Η εκτίμηση αυτή συμπίπτει με το «ρεαλιστικό» σενάριο της δικής σας μελέτης, που εκπονήσατε ως οικονομολόγος και επικεφαλής των επιστημονικών υπηρεσιών της Εθνικής Ομοσπονδίας Δανειοληπτών. Με βάση αυτό το σενάριο ποια πιστεύετε ότι θα είναι η εικόνα των υπολοίπων βασικών μεγεθών της οικονομίας, δηλαδή του δείκτη της ανεργίας, της μείωσης στην κατανάλωση και της πορείας των εσόδων του κράτους από τη φορολογία;

Παίρνοντας ως βάση το ρεαλιστικό σενάριο πρόβλεψης για την εξέλιξη του Α.Ε.Π. της χώρας, θα σημειωθεί για το 2020 μείωση από -5 έως -10% με πιο πιθανή τελική τάση στο -8 έως -10%, πρόβλεψη που συμπίπτει με αντίστοιχες αναλύσεις διεθνών οργανισμών, όπως το Δ.Ν.Τ. αλλά και έγκριτων χρηματοοικονομικών οίκων και τραπεζικών ιδρυμάτων. Στη περίπτωση αυτή τα βασικά μεγέθη της Εθνικής οικονομίας θα διαμορφωθούν ως ακολούθως, λαμβάνοντας υπόψη το υπάρχον ποσοστό της επίσημης ανεργίας που προ της πανδημίας του Κορωνοϊού, ήτοι τον Ιανουάριο του 2020 ανερχόταν σε ένα ποσοστό της τάξεως του 16,5%. Ποσοστό στο οποίο θα πρέπει να συνηπολογίσουμε και το κρυφό ποσοστό ανεργίας το οποίο υπάρχει στην Ελληνική οικονομία και το οποίο συνδέεται κυρίως με ένα μεγάλο αριθμό ελεύθερων επαγγελματιών, οι οποίοι παρά το γεγονός ότι λειτουργικά έχουν πάψει να υφίσταται οι επιχειρήσεις τους, δεν μπορούν να πραγματοποιήσουν φορολογική παύση λόγω εκκρεμών οικονομικών υποχρεώσεων είτε προς το Ελληνικό δημόσιο είτε προς ασφαλιστικά ταμεία που έχει ως συνέπεια να μην εμφανίζονται στις επίσημες καταστάσεις ανέργων. Ως εκ τούτου συνδέοντας την εξέλιξη του ποσοστού της ανεργίας με βάση ένα μεσαίο σενάριο εξελίξεως του τουριστικού ρεύματος και με τις απώλειες θέσεων εργασίας που θα προέρθουν εκτός του τουριστικού τομέα, από τον τομέα της εστίασης, του λιανεμπορίου αλλά και του εξαγωγικού τομέα στη περίπτωση αυτή βέβαια και πιθανότατα με μεγάλο ποσοστό ακριβείας ίσως με μία απόκλιση του +/- 5% στην υπάρχουσα ανεργία θα προστεθούν +12% - 15% ποσοστιαίες μονάδες ανεργίας, ως εκ τούτου ο δείκτης ανεργίας στη χώρα μας για το 2020 μπορεί να φθάσει στο χειρότερο σενάριο, σε ένα ποσοστό από 27% έως 30%. Τα ανωτέρω καθότι θα έχουνε πολλαπλασιαστικές επιπτώσεις λόγω της αρνητικής δυναμικής που θα αναπτυχθεί θα οδηγήσουν για το 2020 σε μία πρόβλεψη μείωσης κατανάλωσης σε ένα ποσοστό

Μπορούμε με ασφάλεια και συνδυαστικά να οδηγηθούμε σε στατιστικό συμπέρασμα ότι η πορεία των εσόδων του κράτους από τη φορολογία θα υποχωρήσει πιθανότατα σε ποσοστό που θα κυμανθεί από -20% έως -30%

που θα κυμαίνεται από -50% έως -60%. Στους ανωτέρω δείκτες καθότι βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια θα πρέπει να συνηπολογιστεί και μείωση νομισματικής κυκλοφορίας σε ένα ποσοστό της τάξεως του 30% έως 35%. Μείωση νομισματικής κυκλοφορίας ιστορικά εμφανίζεται πάντα σε περιόδους γενικευμένης αστάθειας, αρνητικής ψυχολογίας αλλά και παγκόσμιας ύφεσης. Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα ανωτέρω μπορούμε με ασφάλεια και συνδυαστικά να οδηγηθούμε σε στατιστικό συμπέρασμα ότι η πορεία των εσόδων του κράτους από τη φορολογία θα υποχωρήσει πιθανότατα σε ποσοστό που θα κυμανθεί από -20% έως -30%. Στο συμπέρασμα αυτό οδηγούμαστε με ακρίβεια συνηπολογίζοντας τις κάτωθι κρίσιμες παραμέτρους: Α) δραματική συρρίκνωση εσόδων στο τομέα του τουρισμού που αποτελεί την βαριά βιομηχανία της χώρας, Β) μείωση τζίρου στο τομέα του λιανεμπορίου και της εστίασης, Γ) μείωση εξαγωγών λόγω των ασφυκτικών συνθηκών που δημιουργούνται διεθνώς, Δ) κλείσιμο περίπου 70.000

Το πρόβλημα δεν έγκειται στο να μην λάβουν κάποιοι οικονομική ενίσχυση διότι δεν πληρούν συγκεκριμένα κριτήρια αλλά στο ότι πρέπει άπαντες να λάβουν οικονομική ενίσχυση προκειμένου δια του σοκ της ρευστότητας να επανεκκινήσει ταυτόχρονα η προσφορά και η ζήτηση όπως και μηδενίστηκε ταυτόχρονα

μικρών επιχειρήσεων οικογενειακού ή προσωπικού χαρακτήρα που είτε δεν ξαναλειτουργήσουν είτε θα λειτουργήσουν μετά την άρση των περιοριστικών μέτρων λόγω της πανδημίας για σύντομο χρονικό διάστημα και στη συνέχεια θα οδηγηθούν σε παύση εργασιών. Όλα τα ανωτέρω συνεπάγονται μείωση της φορολογητέας ύλης. Σημαντική παράμετρος που πρέπει να ληφθεί υπόψη αποτελεί και το γεγονός ότι οι 4 στις 10 επιχειρήσεις, εταιρείες, ελεύθεροι επαγγελματίες, επιστήμονες που είχαν υπαχθεί είτε στο καθεστώς των 120 δόσεων, είτε στις πάγιες ρυθμίσεις των 12, 24, 48 δόσεων προκειμένου να αποπληρώσουν είτε τρέχουσες, είτε παλαιότερες ληξιπρόθεσμες φορολογικές και ασφαλιστικές υποχρεώσεις τους, θα εγκαταλείψουν λόγω πραγματικής αδυναμίας την αποπληρωμή των ανωτέρω.

E7 | Συμμερίζετε την άποψη του Δ.Ν.Τ. ότι το 2021 θα επιστρέψουμε σε ανάπτυξη, με +5,1%; Πότε βλέπετε την ελληνική οικονομία να επιστρέφει στα προ πανδημίας επίπεδα;

Διαφωνώ με τη πρόβλεψη του Δ.Ν.Τ. ότι το 2021 η Ελληνική οικονομία θα επιστρέψει σε ανάπτυξη με ποσοστό της τάξεως του +5,1%. Οι παράγοντες που δεν θα επιτρέψουν την επαλήθευση του ανωτέρω ποσοστού είναι πολλοί όμως κρίνεται σκόπιμο να κάνουμε μία σύντομη αναφορά. Είναι η πρώτη φορά στα παγκόσμια χρονικά που μηδενίζονται ταυτόχρονα τόσο η προσφορά όσο και η ζήτηση. Αυτό έχει καταλυτικές αλλά και πολλαπλασιαστικές συνέπειες σε μία οικονομία με χρόνιες παθογένειες, εγγενείς αδυναμίες όπως η Ελληνική όπου πρέπει να συνυπο-

λογιστεί και ο κρίσιμος παράγοντας ότι μόλις εξερχόταν από 10ετή περίοδο ύφεσης και μνημονιακών δεσμεύσεων που είχε ως συνέπεια την αποδυνάμωσή της σε κρίσιμους τομείς. Ένας σημαντικός παράγων που δεν λαμβάνεται υπόψη όμως θα παίξει καταλυτικό ρόλο στην εξέλιξη των οικονομικών μεγεθών της χώρας μας αποτελεί το γεγονός ότι για πρώτη φορά χτυπιέται σε σημείο μηδενισμού η λειτουργία της παραοικονομίας (shadoweconomy), που στη χώρα μας διαμορφώνεται σε ένα ποσοστό της τάξεως του 25% έως 30% του Α.Ε.Π..

Το σύνολο τόσο των οικονομικών θεωριών όσο και των δεξαμενών σκέψεως αναγνωρίζει τον καθοριστικό ρόλο της υπάρξεως της παραοικονομίας εντός των πλαισίων λειτουργίας της υγιούς οικονομίας. Στις ορθά λειτουργούσες οικονομικές αγορές και δη στις ανεπτυγμένες χώρες της Ε.Ε. θεωρείται απαραίτητο για τη λειτουργία τους ένα υπάρχον ποσοστό παραοικονομίας που να κυμαίνεται από 10% έως 15% του Α.Ε.Π. και στις αναδυόμενες ανεβαίνει στο 30% έως 35% του Α.Ε.Π.. Στην Ελληνική οικονομία λόγω των αιτιών που προαναφέρθηκαν το ποσοστό της παραοικονομίας είναι σαφέστατα υψηλότερο. Για την Ελληνική οικονομία, η παραοικονομία, δηλαδή εκείνοι οι κλάδοι που αποφεύγουν την πληρωμή φόρων και εισφορών είναι το δίκτυο ασφαλείας που λειτουργεί αποτρεπτικά στην ελεύθερη πώση της αγοράς. Ως εκ τούτου αποτελεί προσωπική πρόβλεψη ότι η Ελληνική οικονομία θα επιστρέψει στα προ πανδημίας επίπεδα και πλέον συγκριμένα του Δεκεμβρίου του 2019 τον Ιανουάριο του 2022.

E7 | Τα μέτρα που έλαβαν οι περισσότερες χώρες στον κόσμο προκάλεσαν σοκ στην παγκόσμια οικονομία. Ελάχιστες εξαιρέσεις, όπως η Σουηδία, επέλεξαν λιγότερους περιορισμούς στην κυκλοφορία και την οικονομική ζωή, «αποδεχόμενες» έναν σημαντικό αριθμό κρουσμάτων και θανάτων χωρίς καν νοσηλεία. Πιστεύετε ότι υπήρχε, και υπάρχει ακόμα, «εξυπνότερος» τρόπος αντιμετώπισης των επιπτώσεων της υγειονομικής κρίσης, για παράδειγμα με περισσότερο εμπροσθοβαρή μέτρα στήριξης της πραγματικής οικονομίας και άρα με λιγότερο κόστος για τις κοινωνίες και τις αγορές;

Σε παρόμοιες περιπτώσεις πρωτοφανείς ιστορικά στην παγκόσμια οικονομία χρειάζονται κάθετα και καθολικά μέτρα για την αντιστροφή της καταστάσεως. Όταν μία οικονομία πλήττεται από ένα πρωτοφανές σοκ που προκαλεί ο ταυτόχρονος μηδενισμός προσφοράς και ζήτησης μπορεί να ανακάμψει μόνο παρομοίως μόνο με ένα πρωτοφανές σοκ διοχέτευσης ρευστότητας κάθετα και καθολικά. Στη περίπτωση της χώρας μας τα μέτρα που λαμβάνονται είναι μεν προς τη σωστή κατεύθυνση όμως είναι άτολμα, κατώτερα των περιστάσεων και μη ικανά να επανεκκινήσουν τόσο την προσφορά όσο και τη ζήτηση. Το λάθος έγκειται στην ουσία του σχεδιασμού των παραπάνω μέτρων όπου παρατηρούμε ότι κεντρικό στόχο αποτελεί να μην ενισχυθούν είτε φυσικά πρόσωπα είτε εταιρικά σχήματα που δεν πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις και πιθανότητα να ανήκουν και στους στρατηγικούς κακοπληρωτές. Το πρόβλημα όμως δεν έγκειται στο να μην λάβουν κάποιοι οικονομική ενίσχυση διότι δεν πληρούν συγκεκριμένα κριτήρια αλλά στο ότι πρέπει άπαντες να λάβουν οικονομική ενίσχυση προκειμένου δια του σοκ της ρευστότητας να επανεκκινήσει ταυτόχρονα η προσφορά και η ζήτηση όπως και μηδενίστηκε ταυτόχρονα. Προς αυτή τη κατεύθυνση βλέπουμε να κινούνται τόσο ανεπτυγμένες όσο και υπανάπτυκτες χώρες. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αναπτυγμένων χωρών που εφάρμοσαν μέτρα κάθετης και καθολικής ενίσχυσης (universalsupport) αποτελούν οι Η.Π.Α. που ενίσχυσαν άνευ κριτηρίων και προϋποθέσεων κάθε Αμερικάνικο νοικοκυριό με περίπου 2.000\$, η Νότιος Κορέα που ενίσχυσε τα νοικοκυριά της χώρας της με περίπου 800\$ παρομοίως άνευ κριτηρίων και προϋποθέσεων αλλά έχουμε και παραδείγματα υπανάπτυκτων χωρών όπως η Δημοκρατία της Γκάνας στη Δυτική Αφρική όπου για περίοδο 3 μηνών παρέχει στο σύνολο των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων της χώρας δωρεάν παροχή νερού αλλά και έκπτωση της τιμής του ηλεκτρικού ρεύματος κατά 50% άνευ κριτηρίων και προϋποθέσεων. Στη περίπτωση λοιπόν της κάθετης

και καθολικής ενίσχυσης πετυχαίνεις άμεση ανάκαμψη της οικονομίας σου ενώ στη περίπτωση της ενίσχυσης με κριτήρια, προϋποθέσεις, ενίσχυση σε συγκεκριμένες ομάδες εργαζόμενων σε διαφορετικά χρονικά διαστήματα κ.λπ. η ανάκαμψη θα είναι αργή, βασανιστική με πολλές ταλαντώσεις γιατί θα έχει ως αποτέλεσμα την δημιουργία χαμηλότερης ζήτησης, οδηγώντας σε καθοδική πορεία την οικονομία που τελικά εγκλωβίζεται σε παγίδα χαμηλής ανάπτυξης. Για να γίνουν κατανοητά τα ανωτέρω θα αναφέρουμε το αλληγορικό παράδειγμα ότι όταν έχεις έναν ασθενή ο οποίος πεθαίνει από ανακοπή καρδιάς και έχεις να επιλέξεις αν θα τον επαναφέρεις στη ζωή με μαλάξεις είτε με ηλεκτροσόκ. Μέσω απινιδωτή σαφέστατα επιλέγεις το ηλεκτροσόκ του απινιδωτή διότι είναι πολλαπλά αποτελεσματικότερο. Το ίδιο συμβαίνει και μία οικονομία σε κατάσταση σοκ, δεν επιλέγεις τις μαλάξεις αλλά ένα σοκ ρευστότητας για να την ανατάξεις. Βεβαίως στη συγκεκριμένη περίπτωση ο κρίσιμος παράγων για τη λήψη αποφάσεων είναι η Ευρωπαϊκή ένωση και δη ο Γερμανικός παράγων και οι ιστορικοί σύμμαχοι του που διακατέχονται από μακράιωνες ιστορικές αγκυλώσεις, που έχουν δημιουργήσει στο βάθος του χρόνου πολλαπλά προβλήματα και κρίσεις στην Ευρωπαϊκή ήπειρο.

E7 | Ποια εικόνα έχετε από την εφαρμογή των μέτρων ανακούφισης των δανειοληπτών – μελών σας που πλήττονται από την πανδημία; Σε τι βαθμό ανταποκρίνονται οι τράπεζες; Έχουν προχωρήσει σε αναστολές καταβολής δανειακών υποχρεώσεων και για πόσους πολίτες που πλήττονται;

Τα μέτρα ανακούφισης των δανειοληπτών κρίνονται ως αναποτελεσματικά καθότι να μεν ορθά όσοι κατηγοριοποιούνται ως στρατηγικοί κακοπληρωτές, εύκολα εντοπίσιμοι και ανικνεύσιμοι που αποτελούν ένα 15% του συνόλου, εξαιρούνται μέτρων ανακούφισης και προστασίας όμως για το υπόλοιπο περίπου 85%, τα μέτρα είναι κατώτερα των περιστάσεων. Αναφέρουμε χαρακτηριστικά για να γίνει κατανοητό ότι δεκάδες χιλιάδες δανειολήπτες για τους οποίους έχουν εκδοθεί δικαστικές αποφάσεις στα πλαίσια του νόμου 3869/2010-Νόμος Κατσέλη και αποπληρώνουν μηνιαίες δόσεις καταβολών εξαιρούνται οποιασδήποτε προστασίας και είναι υποχρεωμένοι ακόμα και σήμερα να αποπληρώνουν κανονικά τις ορισθείσες δόσεις τους μέσω δικαστικής αποφάσεως.

E7 | Υπάρχουν ωστόσο χιλιάδες επιχειρήσεις και πολίτες που έμειναν εκτός του πλαισίου προστασίας που ανακοίνωσαν τα συναρμόδια Υπουργεία, εξαιτίας λαθών στους Κ.Α.Δ., παραλείψεων κ.λπ.. Επίσης, είναι πολλοί οι

δανειολήπτες που οι ίδιοι δεν πλήττονται αλλά το οικογενειακό τους εισόδημα έχει μειωθεί δραματικά λόγω προβλημάτων του/της συζύγου, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνονται πραγματικά στην αποπληρωμή των υποχρεώσεων τους. Δεδομένου ότι ο κύριος Σττακούρας είχε δημοσίως προτρέψει τα τραπεζικά ιδρύματα να προβαίνουν και σε μεμονωμένες ρυθμίσεις, αντιμετωπίζουν ευνοϊκά αυτές οι περιπτώσεις;

Μια μεγάλη κατηγορία δανειοληπτών που έμειναν εκτός του πλαισίου προστασίας που ανακοίνωσαν τα συναρμόδια υπουργεία για διάφορους λόγους και αιτίες και είναι υποχρεωμένοι να συνδιαλαγούν διμερώς με τα τραπεζικά ιδρύματα που εμπλέκονται προκειμένου να προβούν σε μεμονωμένες ρυθμίσεις τα μέχρι σήμερα συλλεχθείσα στοιχεία καταδεικνύουν ότι μόνο ένα 50% των περιπτώσεων αυτών αντιμετωπίζονται ευνοϊκά. Τα παραπάνω γίνονται ευκόλως αντιληπτά και από το γεγονός ότι παρά τις αυστηρότατες συστάσεις και προειδοποιήσεις του Υπουργείου Ανάπτυξης προς τις εισπρακτικές εταιρείες να μην παρενοχλούν και να μην τρομοκρατούν τους δανειολήπτες εν μέσω αυτής της πανδημίας οι παραπάνω οχλήσεις συνεχίζονται σε πολύ μεγάλους αριθμούς.

E7 | Πόσο θα επηρεάσει η κατάσταση αυτή τους στόχους των τραπεζών στη διαδικασία «εκκαθάρισης» των κόκκινων δανείων;

Η διαμορφωθείσα κατάσταση σαφέστατα και θα επηρεάσει καταλυτικά τους στόχους των τραπεζών και τη διαδικασία εκκαθάρισης των κόκκινων δανείων. Διότι είναι απολύτως βέβαιο ότι ένα πολύ μεγάλο ποσοστό ρυθμισμένων δανείων θα κοκκινίσει εκ νέου αλλά και ότι επίσης ένα μεγάλο ποσοστό ενήμερων δανείων θα κοκκινίσει για πρώτη φορά. Τα ανωτέρω θα έχουν διπλό αντίκτυπο : Α) θα αποθαρρύνουν τα πάσης φύσεως και μορφής επενδυτικά funds και servicers να επενδύσουν αγοράζοντας καλάθια κόκκινων δανείων λόγω της γενικευμένης οικονομικής αβεβαιότητας που έχει δημιουργηθεί και β) ανατρέπει τον προγραμματισμό εισπράξεων και ρυθμίσεων δια τα ήδη αγορασμένα καλάθια δανείων είτε απευθείας από τα funds είτε από τους servicers που τα διαχειρίζονται.

E7 | Ο μεγάλος ασθενής της πανδημίας είναι ο κλάδος του τουρισμού. Λόγω και της προσωπικής σας ενασχόλησης μπορείτε να μας δώσετε την πραγματική αποτύπωση. Οι ρυθμίσεις που έχει ανακοινώσει ως τώρα η κυβέρνηση εξυπηρετούν τους δύο βασικούς στόχους που η ίδια έθεσε, δηλαδή την επιβίωση των επιχειρήσεων και τη διάσωση των θέσεων εργασίας;

Οι ρυθμίσεις που μέχρι σήμερα είχε ανακοινώσει η

κυβέρνηση για την επιβίωση των επιχειρήσεων και τη διάσωση των θέσεων εργασίας στο τομέα του τουρισμού είναι κατώτερες των περιστάσεων. Διαχρονικά το προϊόν του τουρισμού εξαρτάται από τους κάτωθι παράγοντες :

- Συνθήκες ομαλότητας.
- Αίσθημα ασφάλειας.
- Καλή ψυχολογία.
- Διαθέσιμο εισόδημα.

Όπως γίνεται αντιληπτό από την ανάγνωση και μόνο των παραπάνω παραγόντων ουδμία από τις παραπάνω προϋποθέσεις θα υπάρχει ή θα συνυπάρχει για τα επόμενα 2 έως 3 χρόνια διεθνώς. Για να γίνει αντιληπτό το μέγεθος του προβλήματος μία μείωση των σχετικών εσόδων κατά 20% θα μείωνε το Α.Ε.Π. κατά περίπου 2,5% ή σε διαφορετική ανάγνωση για κάθε ένα δισ. ευρώ που χάνεται από τον τουρισμό το Α.Ε.Π. μειώνεται κατά 0,6 μονάδες, δηλαδή αν χαθούν τα 12 δισ. ευρώ από τα περίπου 18 δισ. ευρώ έσοδα που είχαμε το 2019 η οικονομία θα βρεθεί σε ύφεση χάνοντας τουλάχιστον 7,2 ποσοστιαίες μονάδες. Αν χαθεί το σύνολο των τουριστικών εσόδων δηλαδή και τα 18 δισ. ευρώ όπως είναι σφόδρα πιθανό τότε η οικονομία θα χάσει 10,8 ποσοστιαίες μονάδες του Α.Ε.Π. εισερχόμενη σε περίοδο βαθιάς ύφεσης (deeprecession). Προνομιούχοι πελάτες του Ελληνικού τουρισμού είναι τουρίστες που προέρχονται από Ιταλία, Γερμανία, Αγγλία, Αμερική (στο τομέα της κρουαζιέρας) Ολλανδία, Αυστρία, Κίνα κ.λπ.. Στη συντριπτική πλειοψηφία των ανωτέρω χωρών η υγειονομική κρίση θα συνεχίζεται και το Μάιο και τον Ιούνιο του 2020, ενώ οι απαγορεύσεις θα συνεχιστούν και για ικανό χρονικό διάστημα μετά.

Το τουριστικό ρεύμα που προέρχεται από τις ανωτέρω χώρες αντιστοιχεί περίπου στο 80%-85% του συνολικού τουριστικού ρεύματος της Ελλάδος.

Πρέπει να ληφθεί ιδιαίτερα υπόψη το γεγονός ότι σε όλες τις ανωτέρω πληττόμενες χώρες θα δοθεί έμφαση και ώθηση στον εσωτερικό τουρισμό δια τους κάτωθι λόγους :

- Διότι ο μέσος πολίτης της οποιασδήποτε χώρας θα νοιώθει ενισχυμένο το αίσθημα ασφάλειας αν μετακινηθεί εντός της χώρας του π.χ. οδικώς και δεν εκτεθεί σε κινδύνους δια μέσου πολλαπλών και συνδυασμένων μεταφορών δηλαδή είτε αεροπορικών και οδικώς είτε αεροπορικών και ακτοπλοϊκών κ.λπ..
- Διότι θα αισθάνεται επαυξημένο αίσθημα ασφάλειας αν βρίσκεται πλησίον των υγειονομικών δομών της χώρας του.

Διότι είναι σφόδρα πιθανό οι κυβερνήσεις των ανωτέρω

πληττόμενων χωρών να θελήσουν να ενισχύσουν και να δώσουν ώθηση στο εσωτερικό τουριστικό ρεύμα για τους κάτωθι λόγους :

- Για να ενισχύσουν την εγχώρια τουριστική βιομηχανία τους που πλήττεται παρομοίως.
- Για να τονώσουν την εσωτερική τους ζήτηση και κατανάλωση.

Αναφέρουμε χαρακτηριστικά ότι ο πρωθυπουργός της Τσεχίας ήδη προέτρεψε τους Τσέχους πολίτες να μην πραγματοποιήσουν ταξίδια αναψυχής στο εξωτερικό αλλά να επισκεφθούν τα πολλά και ενδιαφέροντα τουριστικά αξιοθέατα που διαθέτει η χώρα τους.

Κρίσιμοι παράμετροι για το 2020 θα αποτελέσουν :

- Πότε θα αρχίσουν να πραγματοποιούνται οι αεροπορικές πτήσεις.
- Οι προϋποθέσεις βάση των οποίων θα πραγματοποιούνται οι αεροπορικές πτήσεις.
- Οι υγειονομικοί κανόνες και περιορισμοί που θα υφίστανται οι εν δυνάμει τουρίστες, π.χ. να λαμβάνουν γεύμα και πρωινό μόνο στο δωμάτιο τους, περιορισμός στον αριθμό των ατόμων που θα κολυμπούν ταυτόχρονα σε μία πισίνα, θερμομετρήσεις κατά την είσοδο σε μουσεία ή άλλους κλειστούς χώρους, φόβος μετάδοσης του ιού από επαφή σε επιφάνειες εστιατορίων, μπαρ, καταστημάτων κ.λπ..

Όλα τα ανωτέρω είναι αντίθετα και δεν συνάδουν με το

Αν καθεί το σύνολο των τουριστικών εσόδων δηλαδή και τα 18 δισ. ευρώ όπως είναι σφόδρα πιθανό τότε η οικονομία θα χάσει 10,8 ποσοστιαίες μονάδες του Α.Ε.Π.

αίσθημα ανεμελιάς και ξεγνοιασιάς που είναι συνυφασμένες οι καλοκαιρινές διακοπές.

- Το πότε θα βρεθεί είτε ασφαλές εμβόλιο προκειμένου να δημιουργήσει γενικευμένη ανοσία στο πληθυσμό ή αποτελεσματική φαρμακευτική θεραπεία. Δηλαδή εάν οτιδήποτε από τα 2 ανωτέρω συμβεί στις αρχές του 2021 είναι σφόδρα πιθανό να επηρεαστεί σε πολύ μεγάλο βαθμό η τουριστική κίνηση και το 2021, γιατί εάν παραχθεί αποτελεσματικό εμβόλιο π.χ. το Μάρτιο του 2021 αυτό σημαίνει πρακτικά ότι θα πρέπει να παραχθούν δισεκατομμύρια παρτίδες εμβολίων και να εμβολιαστούν δισεκατομμύρια άνθρωποι παγκοσμίως. Πρακτικά αδύνατο να συμβεί εντός του 2021.
- Πιθανολογούμενο δεύτερο κύμα της πανδημίας του covid-19 που θα ενσκήψει είτε τον Σεπτέμβριο είτε τον Οκτώβριο του 2020.

E7 | Ένα κομβικό ζήτημα είναι ο χρόνος και ο τρόπος που θα επιλεγεί για να ανοίξουν και πάλι τα ξενοδοχεία και να δεχθούν επισκέπτες. Με δεδομένο όμως ότι το μεγαλύτερο μέρος της τουριστικής σεζόν έχει ούτως ή άλλως χαθεί και ότι οι αεροπορικές εταιρείες είναι άγνωστο πότε και με ποιους περιορισμούς θα επανέλθουν στην κανονικότητα, εκτιμάτε ότι θα υπάρξουν ξενοδοχειακές επιχειρήσεις στην Ελλάδα που θα επιλέξουν να παραμείνουν κλειστές όλο το 2020;

Με βάση τα μέχρι σήμερα δεδομένα τα εποχιακά λειτουργούντα ξενοδοχεία και καταλύματα και κατά συνάφεια οι παρατουριστικές επιχειρήσεις θα επιτραπεί να λειτουργήσουν από 1 Ιουλίου 2020. Λόγω των περιορισμών που θα υφίσταται και λόγω του μικρού εναπομένου τουριστικού χρόνου λειτουργίας δια το υπόλοιπο του 2020 είναι σφόδρα πιθανό ένα ποσοστό επιχειρήσεων των παραπάνω κατηγοριών που θα εγγίζει ίσως και το 50% να μη λειτουργήσει δια τον απλούστατο λόγο ότι τα έξοδα επανεκκίνησης της κάθε επιχείρησης καθώς και τα τρέχοντα λειτουργικά έξοδα να είναι υπέρτερα και πολλαπλάσια είτε των προσδοκώμενων είτε των αναμενόμενων εσόδων.

E7 | Εκτός από την κρουαζιέρα, που έχει άμεση σχέση με τον τουρισμό, σοβαρές είναι οι επιπτώσεις της πανδημίας σε ολόκληρη την ελληνική ναυτιλία, την οποία παρακολουθείτε από κοντά. Πως επηρεάζονται οι συμβάσεις των ναυλώσεων, οι προσλήψεις και οι υπόλοιποι κλάδοι της ναυτιλίας; Τι ζημιά καταγράφουν οι ελληνικές ναυτιλιακές εταιρείες;

Η ναυτιλία είναι ο 2ος μεγάλος πυλώνας στήριξης την εθνικής οικονομίας τόσο σε επίπεδο απασχόλησης όσο και

Η Ελληνική ακτοπλοΐα έχει πληγεί ανεπανόρθωτα λόγω της καταβαράθρωσης της επιβατικής κίνησης σε ένα ποσοστό που προσεγγίζει το 80% και που πρακτικά είναι μη αντιστρέψιμο για το υπόλοιπο του 2020

σε επίπεδο εισαγωγής σκληρού συναλλάγματος.

Η πανδημία έχει προκαλέσει ανατάραξη διεθνώς τόσο στη λειτουργία των λιμένων όσο και στη διακίνηση εμπορευματοκιβωτίων αλλά και χυδην φορτίων.

Διεθνώς παρατηρείται μία μείωση προσεγγίσεων πλοίων και φορτίων σε λιμένες με ποσοστό που ξεκινάει από 20% και φτάνει μέχρι 70%. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι ήδη η Ιταλία αντιμετωπίζει εντονότατο πρόβλημα καθώς μεγάλος αριθμός εμπορικών πλοίων αρνούνται να προσεγγίσουν σε Ιταλικά λιμάνια είτε για να φορτώσουν είτε για να παραδώσουν εμπορεύματα γιατί μετά μπαίνουν σε καραντίνα 15 ημερών και απαγορεύεται να προσεγγίσουν σε οποιοδήποτε λιμάνι.

Μία πρόσκαιρη κινητικότητα παρατηρείται στον τομέα των δεξαμενοπλοίων καθώς παραγωγές χώρες πετρελαίου, έμποροι πετρελαίου καθώς και διυλιστήρια

αγοράζουν λόγω της κατάρρευσης των τιμών του πετρελαίου μεγάλες ποσότητες πετρελαίου και τα αποθεματοποιούν σε δεξαμενόπλοια προκειμένου στη συνέχεια όταν ομαλοποιηθεί η όλη κατάσταση να εκμεταλλευτούν την άνοδο των τιμών. Τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο περίπου 100 εκατ. τόνοι αργού πετρελαίου είναι αποθηκευμένα σε δεξαμενόπλοια και αυτό γιατί τα futures διαπραγματεύονται σε τιμές υψηλότερες των τρεχουσών διότι οι traders εκτιμούν πως μετά από 6 ή 8 μήνες οι τιμές του πετρελαίου θα κινηθούν ανοδικά εκ νέου. Και αυτή όμως η κινητικότητα που οφείλεται σε λόγους αποθεματοποίησης θα διαρκέσει για βραχύ χρονικό διάστημα και στη συνέχεια θα παρατηρηθεί κάμψη στη ζήτηση δεξαμενοπλοίων λόγω της πρωτοφανούς κάμψης στη ζήτηση πετρελαίου.

Η αναδυόμενη αρρυθμία διαρκείας στις διεθνείς αγορές εμπορευμάτων που θα διαρκέσει τουλάχιστον μία 2ετία είναι κάτι παραπάνω από σίγουρο ότι θα επηρεάσει το επίπεδο απασχόλησης των πλοίων ξηρού φορτίου. Σαν χαρακτηριστικά παραδείγματα αναφέρουμε ότι οι μεγάλες σιτοπαραγωγές χώρες όπως η Ρωσία προβαίνουν ατύπως και σιωπηρώς σε απαγόρευση εξαγωγών σιτηρών. Ο εξαγωγικός τομέας της Κίνας που αποτελεί περίπου το 30% του παγκόσμιου εμπορικού γίνεσθαι έχει πληγεί σε σημαντικό βαθμό λόγω της πρωτοφανούς μείωσης της κατανάλωσης και επομένως της ζήτησης από τους παραδοσιακούς πελάτες-χώρες των Κινεζικών εξαγωγών που έχουν πληγεί από την πανδημία του Κορωνοϊού και που θα συνεχίσουν να πλήττονται οικονομικά λόγω της πρωτοφανούς οικονομικής ύφεσης που θα αντιμετωπίσουν την επόμενη ημέρα. Μόνο εξαιτίας των ανωτέρω τριών παραπάνω παραγόντων χιλιάδες εμπορικά πλοία παγκοσμίως θα απολέσουν μεταφορικό έργο εκατομμυρίων τόνων. Είναι σφόδρα πιθανό να ξαναδούμε το φαινόμενο που είχαμε βιώσει στις προηγούμενες μεγάλες ναυτιλιακές κρίσεις του 1974-1975 και του 1981-1985 του παροπλισμού εκατοντάδων εμπορικών πλοίων. Η Ελληνική ακτοπλοΐα έχει πληγεί ανεπανόρθωτα λόγω της καταβάρθρωσης της επιβατικής κίνησης σε ένα ποσοστό που προσεγγίζει το 80% και που πρακτικά είναι μη αντιστρέψιμο για το υπόλοιπο του 2020. Ως εκ τούτου μεγάλος αριθμός σημαντικών Ελληνικών ναυτιλιακών εταιρειών καταγράφει ζημιές δεκάδων εκατομμυρίων ευρώ που πιθανότατα θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην βιωσιμότητα τους.

E7 | Ποιο είναι συνοπτικά το πλαίσιο των προτάσεων που υποβάλατε στην κυβέρνηση για την άμβλυση των επιπτώσεων της πανδημίας στην ελληνική οικονομία;

Με ικανοποίηση σημειώνουμε το γεγονός ότι τόσο ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης όσο και ο υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών Χρήστος Σταϊκούρας είναι openminded δηλαδή ανοιχτά μυαλά και στα πλαίσια των οικονομικών δυνατοτήτων της χώρας υιοθετούν και ενστερνίζονται σοβαρές προτάσεις που τίθενται υπόψη τους. Από το πλαίσιο των προτάσεων που υποβάλλαμε προς την κυβέρνηση ένα από τα πλέον χαρακτηριστικά σημεία που υιοθετήθηκε άμεσα είναι αυτό του διαχωρισμού των πολύ μικρών, μικρών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε 2 κατηγορίες και ενίσχυσης τους με βάση τον αριθμό των εργαζομένων τους. Συνοπτικά το πλαίσιο των προτάσεων που υποβλήθηκε προς την κυβέρνηση για την άμβλυση των επιπτώσεων της πανδημίας στην Ελληνική οικονομία είναι αυτό της κάθετης ενίσχυσης και καθολικής υποστήριξης (universal support) με μέτρα που θα πρέπει να είναι άμεσα, ολοκληρωμένα, δραστικά, ριζοσπαστικά παρακάμπτοντας και καταργώντας την κάθε γραφειοκρατία είτε του δημοσίου είτε των τραπεζών και ενισχύοντας άμεσα άνευ όρων και προϋποθέσεων τόσο τους εργαζόμενους όσο και τις επιχειρήσεις γιατί εργαζόμενοι χωρίς επιχειρήσεις δεν λογίζονται και το αντίθετο. Υπεδείχθη μάλιστα από πού μπορούν να εξευρεθούν και οι αναγκαίοι πόροι για την πραγματοποίηση των ανωτέρω ως ακολούθως :

- Από τις εμπορικές τράπεζες δια μέσου των ενέσεων ρευστότητας που θα λάβουν από την ΕΚΤ.
- Από τα διαθέσιμα προγράμματα ΕΣΠΑ με διεύρυνση όρων, κριτηρίων και τομέων υπαγωγής.
- Με τη διευκόλυνση και παρότρυνση είτε εγκατάστασης επιχειρήσεων, είτε προσελκύσεως καινούργιων επενδύσεων αντιγράφοντας στον αντίστοιχο τομέα το Ολλανδικό φορολογικό σύστημα με τη παροχή φορολογικών κινήτρων που παρέχει στις ανωτέρω κατηγορίες.
- Κίνητρα φορολογικά, χρηματοοικονομικά καθώς και διευκόλυνση εγκαταστάσεως έδρας για τις Ελληνικών αλλά και αλλοδαπών συμφερόντων ναυτιλιακές και ναυτικές εταιρείες κατά το πρότυπο του city του Λονδίνου.
- Διασφάλιση ρευστότητας με την οποιαδήποτε μορφή αποφασιστεί από τα αρμόδια όργανα τις Ευρωπαϊκής ένωσης κατόπιν των σχετικών διαβουλεύσεων με το σύνολο των κρατών-μελών.
- Από την Ευρωπαϊκή τράπεζα ανάπτυξης.
- Από το Ευρωπαϊκό επενδυτικό ταμείο.
- Από την αξιοποίηση μέρους του χρηματοδοτικού μαζιλαριού ασφαλείας των 37 δισ. ευρώ.